

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра фінансів

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: Міжнародна інвестиційна політика

Студента 2 курсу, 3м групи,
спеціальності 072
«Фінанси, банківська справа та страхування»
спеціалізації «Міжнародні фінанси»

Бурик Юлії
Миколаївни

На _____

Керівник освітньо-професійної програми
д.е.н., професор

Кучер Галина
Вікторівна

Завідувач кафедри фінансів,
д.е.н., професор,
заслужений діяч науки і техніки України

Чугунов Ігор
Якович

Київ 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ.....	5
1.1. Сутність міжнародної інвестиційної політики.....	5
1.2. Особливості функціонування міжнародної інвестиційної політики в фінансових системах різних країн.....	8
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ.....	15
2.1. Аналіз ведення державної інвестиційної політики в Україні.....	15
2.2. Вплив міжнародної інвестиційної політики на інвестиційну діяльність в Україні.....	22
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ.....	30
3.1. Перспективи вдосконалення державної інвестиційної політики в Україні.....	30
3.2. Формування стратегії трансформації державної інвестиційної політики України, спираючись на зарубіжний досвід.....	34
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ.....	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	43

ВСТУП

Актуальність теми. Характерною рисою сучасного етапу розвитку міжнародних економічних відносин є зростання активності у сфері інвестицій. Різноманітність операцій та інструментів на міжнародному фінансово-кредитному ринку дає змогу реалізувати широкий спектр розміщення та вкладання коштів незалежно від валюти та країни походження. Саме тому провідне місце в системі інвестування сьогодні займають міжнародна інвестиційна політика. Світова практика показує, що без залучення іноземного капіталу неможливо проводити структурні зміни в економіці України, підвищити рівень конкурентоспроможності вітчизняної продукції на світовому ринку.

Питаннями формування та реалізації ефективної інвестиційної політики займалися багато вітчизняних та зарубіжних вчених, а саме: Л.В. о. Абишли, Т.А. Ахметзянова, О.А. Булавко, М.Є. Василенко, В.А. Литвиненко, К.А. Малей, В.Г. Мініч, М.В. Скаринкіна, А.І. Смірнов, А.В. Хохлов та інші. Однак, розвиток процесів глобалізації світової економіки призводить до необхідності детального дослідження позитивного досвіду здійснення інвестиційної політики в зарубіжних країнах та його використання в Україні. При цьому необхідно відзначити недопущення сліпого копіювання досвіду інших держав, необхідність його критичного аналізу та адаптації до вітчизняних умов.

Метою дослідження є узагальнення зарубіжного досвіду розробки і реалізації інвестиційної політики держави та обґрунтування можливостей його використання у вітчизняній практиці.

Для досягнення поставленої мети запропоновані *наступні завдання*:

- визначити сутність міжнародної інвестиційної політики;
- дослідити особливості функціонування міжнародної інвестиційної політики в фінансових системах різних країн;
- проаналізувати ведення державної інвестиційної політики в Україні;

- оцінити вплив міжнародної інвестиційної політики на інвестиційну діяльність в Україні;
- представити перспективи вдосконалення державної інвестиційної політики в Україні;
- сформулювати стратегію трансформації державної інвестиційної політики України, спираючись на зарубіжний досвід.

Об'єктом дослідження є аналіз ведення міжнародної інвестиційної політики.

Предметом дослідження є теоретичні засади, зарубіжний досвід, методичне та організаційне забезпечення комплексного аналізу міжнародної та державної інвестиційної політики.

Методологічною основою дослідження є такі загальнонаукові методи та прийоми пізнання: теоретичне узагальнення і порівняння, аналіз і синтез, індукція та дедукція, групування та класифікація.

Інформаційну базу дослідження склали наукові публікації та монографічні видання вітчизняних і закордонних вчених, нормативно-законодавчі акти України, постанови та статистичні дані Державної служби статистики України, матеріали наукових конференцій і досліджень, дані з офіційних статистичних джерел.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в поглибленні існуючих та обґрунтуванні нових підходів до аналізу та ведення міжнародної інвестиційної політики.

Практична цінність отриманих результатів випускного кваліфікаційного дослідження полягає в тому, що його результати можуть бути використані для вдосконалення інвестиційної політики України.

Випускна кваліфікаційна робота (проект) складається із вступу, основної частини, статті «Аналіз ведення державної інвестиційної політики в Україні», висновків і пропозицій, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1. Сутність міжнародної інвестиційної політики

Міжнародна інвестиційна політика — це сукупність практичних дій держави по вкладенню інвестицій за кордон та іноземних інвестицій. Вона перерозподіляє у просторі і часі ресурси між окремими суб'єктами й об'єктами різних країн. Зрозуміло, що головним суб'єктом інвестиційної діяльності, який приймає рішення про вкладення коштів є інвестор, в ролі якого виступає держава. Його іноземна діяльність зумовлена розвитком господарських зв'язків між країнами світу, і залежить вона як від об'єктивних економічних законів, так і від політикоекономічної мети діяльності національних держав у світовому політичному та господарському просторі [2, с. 135].

Сьогодні не існує загальноприйнятого підходу до розуміння сутності даного поняття, авторські підходи до розуміння його сутності є доволі різнобічними та фрагментарними. Так, А. В. Яценко стверджує, що інвестиційна політика являє собою систему заходів, що включають матеріальні, нематеріальні, фінансові, фізичні та інтелектуальні вкладення для досягнення високих темпів росту економіки через концентрацію вкладень на тих ділянках, від яких залежить максимальний прибуток [39, с. 5].

С. В. Курило під інвестиційною політикою розглядає комплекс цілеспрямованих заходів, проведених державою, скерованих на створення сприятливих умов для всіх суб'єктів господарювання з метою активізації інвестиційної діяльності, піднесення економіки, підвищення ефективності виробництва та вирішення соціальних проблем [16, с. 306].

М. В. Кондрашов визначає інвестиційну політику як складову економічної політики, що здійснюється державою у вигляді становлення структури та масштабів інвестицій і напрямів їхнього використання на міжнародному рівні [15, с. 120].

І. В. Сергєєв та І. І. Веретенікова стверджують, що міжнародна інвестиційна політика — це комплекс правових, адміністративних, економічних методів держави, які спрямовані на розширення й активізацію інвестиційних процесів в світі [31, с. 272].

Також існує думка [34, с. 301], що державна інвестиційна політика є комплексом правових, адміністративних та економічних заходів, скерованих на поширення та активізацію інвестиційних процесів.

На стан міжнародної інвестиційної політики впливають як глобально-економічні фактори (стан розвитку світової економіки; міжнародних ринків, насамперед, фінансового; стабільність світової валютної системи; рівень транс націоналізації та регіональної інтеграції; розвиток міжнародної інвестиційної інфраструктури), так і інші фактори, що знаходяться у площині країн, звідки направляються та куди залучаються інвестиції, у тому числі:

- політико-економічні - політична стабільність, міра втручання уряду в економіку, ставлення до зарубіжних та іноземних інвестицій, дотримання дво- і багатосторонніх угод та ін.;

- ресурсно-економічні - наявність природних ресурсів, демографічна ситуація, географічне розташування;

- загальноекономічні - темпи економічного зростання, співвідношення споживання та заощаджень, ставка відсотку за кредитами, норма прибутку, рівень і динаміка інфляції, конвертованість валюти, стан платіжного балансу тощо.

Здійснюється міжнародна інвестиційна діяльність у двох напрямках: вивезення капіталу та залучення іноземних інвестицій. Вивезення капіталу зумовлюється такими чинниками, як: надлишок капіталів у країні (низькі норми прибутку чи брак відповідної економічної структури для застосування капіталів); потреба у нових ринках збуту, сировини; формування певного рівня конкурентоспроможної економіки; міжнародний поділ праці, пошук стабільних умов застосування капіталів [2].

Основними способами і методами реалізації інвестиційної політики можна назвати [23]:

- законодавчу базу (адміністративні способи регулювання інвестиційного процесу);
- прогнозування, державне програмування, моніторинг і регулювання інвестиційного процесу;
- фінансування з бюджету (субсидії і субвенції);
- державне підприємництво. Виходячи з мети дослідження, основну увагу необхідно приділити методам реалізації інвестиційної політики, спрямованої на стимулювання інвестиційного процесу.

Основними суб'єктами інвестиційної політики виступають інвестори і користувачі об'єктів інвестування. Характерною особливістю інвесторів є відмова від негайного споживання наявних коштів на користь задоволення власних потреб в майбутньому на новому, вищому рівні.

Міжнародне інвестування створюється за допомогою як економічних, соціальних заходів, так і юридичних норм, що є невід'ємним складником інвестиційного законодавства держави, яка приймає капітал іноземних інвесторів. Найбільш популярними інструментами серед урядів як у країнах базування, так і в країнах, що приймають, є:

- надання державних гарантій як країною базування, так і країною, що приймає;
- страхування іноземних інвестицій, яке може здійснюватись державними та приватними агентствами;
- уникнення подвійного оподаткування прибутку підприємств із іноземними інвестиціями;
- адміністративна і дипломатична підтримка, іноземні інвестори є об'єктом державного опікування з боку органів влади країни базування.

Основу міжнародної інвестиційної діяльності в системі міжнародних економічних відносин становлять прямі та портфельні іноземні інвестиції. Прямі іноземні інвестиції розглядаються як вкладення капіталу з метою

отримання прибутку, що зумовлено довгостроковим економічним інтересом, і забезпечують контроль інвестора над об'єктом інвестування. Поряд із прямими іноземними інвестиціями значна частина міжнародних потоків капіталу переміщується у формі портфельних інвестицій. Міжнародні портфельні інвестиції – це вкладення капіталу в іноземні цінні папери, які не дають інвестору права реального контролю над об'єктом інвестування. Портфельний інвестор не прагне управляти діяльністю підприємства, в яке вкладаються кошти, а лише претендує на одержання доходу згідно з придбаною часткою портфеля об'єкта інвестування, яка в міжнародній практиці зазвичай не перевищує 10% [22, с. 133].

Міжнародна інвестиційна політика країни є складним економічним явищем, що впливає на розвиток економічної системи загалом. Основною метою проведення інвестиційної політики країни є забезпечення розширеного відтворення основних засобів виробництва, що стає можливим шляхом покращення інвестиційного іміджу країни, забезпечення стабільності економічного зростання та розвитку, створення сприятливого інституційного підґрунтя.

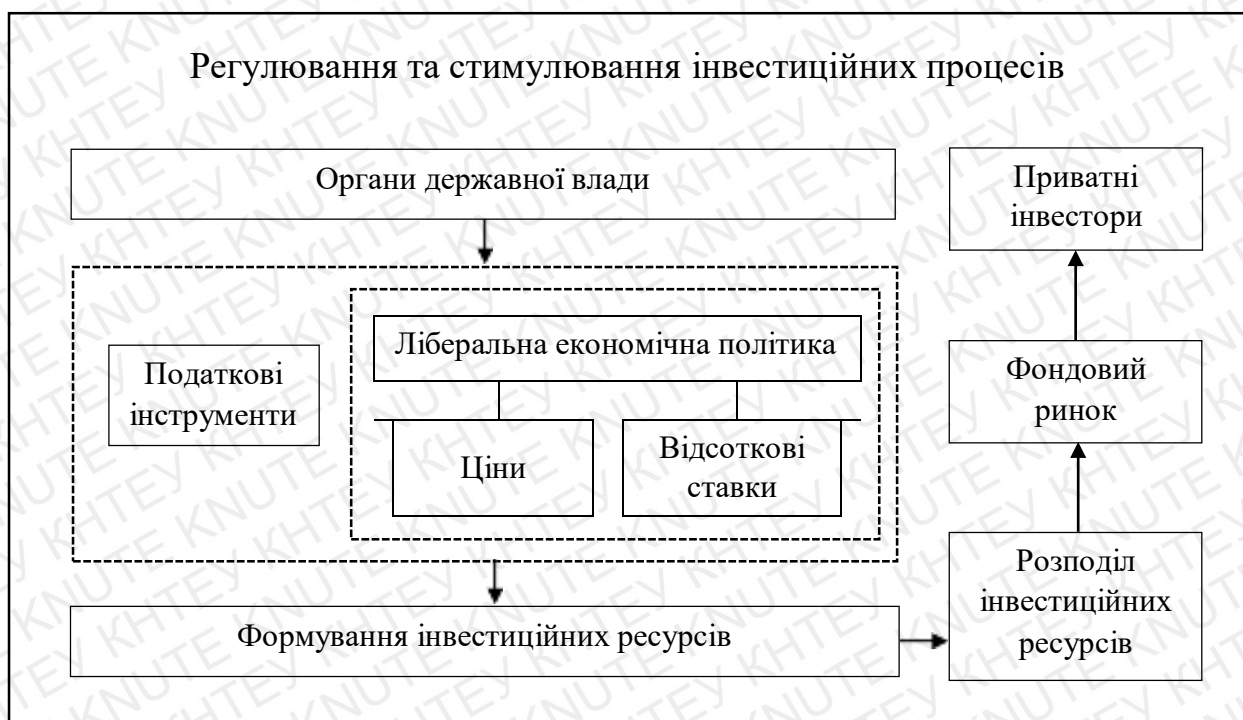
1.2. Особливості функціонування міжнародної інвестиційної політики в фінансових системах різних країн

В умовах розвитку ринкових відносин для вирішення проблеми залучення інвестицій в економіку країни потрібна серйозна державна інвестиційна політика, що є комплексом підходів і рішень, що визначають обсяг, структуру й напрями використання інвестицій у сферах і галузях національної економіки. Головним завданням інвестиційної політики держави є формування ринкового середовища, що сприятиме залученню та підвищенню ефективності використання інвестиційних ресурсів для соціально-економічного розвитку суспільства. Кількість інструментів формування та реалізації інвестиційної політики держави досить обмежена. Кожен з них виявляється ефективним лише у конкретній ситуації та не завжди

спрацьовує в тих чи інших умовах. В такому випадку слід використовувати зарубіжний досвід державної інвестиційної політики, який вказує на існування моделей, що об'єднують декілька інструментів.

Таким чином, виділяють три моделі державної інвестиційної політики: американська, японська і тайванська [17, с. 237].

Американська модель інвестиційної політики держави, що схематично відображена на рис. 1, передбачає активне використання для регулювання інвестиційних процесів податкових інструментів, а також інших ліберальних макроекономічних заходів, спрямованих на стабілізацію за допомогою ринкових інструментів цін та відсоткових ставок. В цій моделі практично не передбачено реалізації державних інвестицій: держава лише створює умови для ефективного формування інвестиційних ресурсів, які через розвинутий фондовий ринок розподіляються між приватними інвесторами.

Американська модель інвестиційної політики держави [29]

Японська модель державної інвестиційної політики, що схематично відображена на рис. 2, ґрунтується на формуванні тісного взаємозв'язку між

державою та приватними інвесторами. Держава шляхом встановлення суворого контролю над банківською системою мобілізує інвестиційні ресурси та розподіляє їх на пільгових умовах між приватними інвесторами в обмін на співпрацю й неухильне дотримання прийнятих на себе зобов'язань. Координатором між державою та приватними інвесторами виступають уповноважені державою консультаційні ради. Необхідною умовою функціонування даної моделі, як зазначає Л.В. о. Абишли, є наявність сильного приватного сектору та сильної держави з ефективним апаратом [1, с. 534].

Рис. 2. Японська модель інвестиційної політики держави [29]

Тайванська модель інвестиційної політики держави, що схематично відображена на рис. 3, об'єднує в собі інструменти американської та японської моделей і зосереджена на створенні самокоординованого механізму приватного сектору в інвестиційних питаннях. Модель базується на тому, що приватні інвестори, які орієнтуються на експорт, добре обізнані у питаннях функціонування зовнішніх ринків й потенціалу інвестиційних проєктів. Навколо таких інвесторів утворюється мережа постачальників, що координують з ними свою діяльність та утворюють своєрідні групи. Функцією

держави в даній моделі є активна підтримка таких експортно орієнтованих груп шляхом фінансування науководослідних і дослідницько-конструкторських робіт (НДДКР) та доступ всіх учасників до розробки нових продуктів й інвестиційних планів, а також надання пільгових кредитів для їх реалізації [3, с. 139].

Рис. 3. Тайванська модель інвестиційної політики держави [29]

Одним з найбільш вживаних інструментів інвестиційної політики держави в зарубіжних країнах є використання податкових пільг, до яких належать податковий кредит, податкові знижки та податкові субсидії. У розвинених державах форми встановлених податкових інвестиційних пільг кожного разу узгоджуються з конкретними економічними умовами і завданнями промислової політики цих країн.

Практика зарубіжних країн свідчить, що надання податкових пільг, зокрема податкового кредиту, пов'язане зі здійсненням витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (НДДКР). Як зазначає Т. Блискавка, у США, Японії, Франції ця податкова пільга залежить від приросту витрат на науково-дослідницьку діяльність по закінченні визначеного часового періоду. В інших країнах (Канада, Нідерланди) величина податкового кредиту пропорційна збільшенню загальної суми витрат на НДДКР. У середньому в розвинених країнах ця пільга складає 20 % від суми приросту витрат на НДДКР (США, Японія, Канада) та є істотним джерелом їх збільшення; в Італії застосовується система пільгових кредитів на технологічні нововведення (50 % суми кредиту видається протягом реалізації програми модернізації і до 30 % на її завершальній стадії); у Франції податковий кредит на приріст витрат на НДДКР становить 25 % приросту витрат компаній на НДДКР порівняно з рівнем минулого року); в Канаді розмір податкового кредиту складає 10-25 % [5, с. 161-162].

В багатьох країнах світу одним із поширених інструментів інвестиційної політики держави є система програм і проектів, а програмно-цільове управління інвестиційною діяльністю являється одним із дієвих методичних підходів, що відрізняється високою ефективністю та результативністю.

Показовим у сфері застосування програмноцільового управління інвестиційною діяльністю, на думку А.В. Хохлова, є досвід Латиноамериканських країн та Японії [37, с. 105]. Так, в Аргентині існує національна система державних інвестицій, яка визначає принципи, норми та механізми з розробки, затвердження і реалізації державних інвестиційних проектів, контролю за їх виконанням, порядок підготовки й надання звітності. В Колумбії всі інвестиційні проекти, що фінансуються з державного бюджету, включаються до банку проектів (BAPIN), початкову оцінку яких здійснює Національний департамент планування. Кінцевий інвестиційний план разом з проектом бюджету затверджується Національною радою з економічної та

соціальної політики (CONPES). В Японії частина коштів, що спрямовуються на інвестиційні програми, передається на умовах позики державним кредитним інститутам (Японський банк міжнародного співробітництва, Японський банк розвитку, Народна кредитна корпорація і т. д.), які фінансують ті галузі та сфери діяльності, які для приватних комерційних банків кредитувати важко або не вигідно. У розвинених країнах світу в якості ефективного інструменту інвестиційної політики держави виступає державне інвестиційне замовлення, який використовують у таких випадках: існує розбіжність між приватними й загальнодержавними інтересами; підприємці та власники капіталу економічно не зацікавлені у вирішенні загальнодержавних проблем; органи державної влади вважають за необхідне в періоди криз і економічних спадів підтримати зайнятість окремих підприємств; існує необхідність нейтралізації економічних і негативних соціальних наслідків ринкових відносин в інвестиційній сфері; потрібно швидко ліквідувати дефіцит окремих видів продукції, що виникає в результаті кон'юнктурних ринкових перекосів; з метою відвертання зривів виконання зовнішньоекономічних державних зобов'язань.

Так, у США державне замовлення формувалося для підтримки і зростання галузей та видів діяльності з тривалим інвестиційним циклом та низькою рентабельністю – виробничої й соціальної інфраструктури, НДДКР, військовопромислового комплексу. В Японії основними напрямками стали електроніка, робототехніка, інформаційні системи. В державах Західної Європи – чорна металургія, суднобудування, вугільна промисловість. Дослідження зарубіжного досвіду формування й реалізації інвестиційної політики держави дозволило М.Є. Василенко сформулювати її загальні принципи, а саме [6, с. 105]:

- недоторканність капіталу та приватної власності (санкції тільки за рішенням суду та у рамках законодавства);
- суворе повернення і платність банківських позик та операцій;

- державні та приватні (страхові) гарантії капіталу й приватної власності;
- високий рівень розробки інституціонального права, що регулює створення й діяльність різноманітних форм функціонування капіталу та приватної власності.

Отже, інвестиційна політика є об'єктивним структурним елементом економічної діяльності всіх держав світу. Використання зарубіжного досвіду інвестиційної політики має важливе значення для розробки довгострокової стратегії розвитку національної економіки. Я вважаю, що множина теоретичних і практичних підходів до реалізації інвестиційної політики, що використовуються у міжнародній практиці, цілком застосовна до українських реалій.

На основі узагальнення досвіду зарубіжних країн, можна стверджувати, що роль держави на сучасному етапі полягає у виборі пріоритетів інвестиційної політики, створенні рівних умов для всіх інвесторів, стимулюванні інвестиційної діяльності через податкові та неподаткові пільги, амортизаційну політику, надання пільгових інвестиційних кредитів, підтримці загального сприятливого інвестиційного клімату.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

2.1. Аналіз ведення державної інвестиційної політики в Україні

Забезпечення сприятливого інвестиційного клімату в Україні залишається питанням стратегічної важливості. Від його реалізації залежать ефективність соціально-економічного розвитку, залучення країни у міжнародний поділ праці, модернізація національної економіки.

Інвестиційна привабливість вітчизняної економіки залежить від експортоорієнтованих галузей промисловості в періоди зростання цін на міжнародних ринках, фінансового сектору під дією чинників розширення споживчого попиту тощо. При цьому в практиці економічної політики України майже відсутнє використання дієвих регуляторів і стимулів для прискорення інвестиційної активності. Проблема інвестицій полягає у тому, що в країні не сформовано сприятливого інвестиційного клімату як для іноземних інвесторів, так і для вітчизняних.

Основні напрями інвестиційної політики в Україні [36, с.41-43]:

- зниження соціальної напруги, досягнення остаточного підходу у виділенні коштів на потреби соціальної сфери;
- скорочення фонду виробничого будівництва за рахунок державних коштів і формування надійних інвестиційних джерел, в першу чергу з власних коштів підприємств та ін.;
- скорочення централізованих державних капіталовкладень, що виділяються безповоротно. Перехід до нових принципів централізованого фінансування інвестиційної діяльності;
- створення ринку підрядних робіт. Зацікавленість будівельників у виконанні замовлень;
- прискорення темпів розвитку промисловості групи Б;
- прискорення у кілька разів темпів вибуття застарілого обладнання;

- перегляд надання державних кредитів на вигідних умовах з дефіцитними ставками на конкурсній основі, включаючи державне замовлення.
- залучення іноземних інвестицій, отримання іноземних кредитів, створення спільних підприємств з іноземним капіталом за такими напрямками, як розвиток переробної промисловості АПК, активізація приватизації, конверсії, а також галузей, які визначають науково-технічний прогрес;
- створення ефективних форм і механізмів управління інвестиційною діяльністю;
- розвиток паливно-енергетичного комплексу, ресурсозберігаючих технологій, конверсія ВПК, забезпечення населення товарами народного споживання вітчизняного виробництва, розвиток медицини і фармацевтичної промисловості.

Усі ці напрями інвестиційної діяльності в Україні вже зараз починають розвиватися в умовах формування ринкового механізму. Тому трансформація інвестиційного механізму на мікрорівні, наприклад у промисловості, повинно проводитися в межах макроекономічної стабілізації.

Отже, важливим напрямом інвестиційної політики в Україні – зменшення питомої ваги державних капіталовкладень і збільшення інвестицій підприємствами за рахунок власних коштів, що залежатиме від ступеня роздержавлення і приватизації [32, с. 222].

Практика країн, що здійснили економічний прорив, а також тих країн, де процеси економічного розвитку відбуваються і сьогодні свідчить, що однією з умов економічного прориву є ведення активної інвестиційної політики, що здійснюється відповідно до визначеної державної інвестиційної політики.

У сьогоднішніх умовах високих політичних та економічних ризиків актуалізуються питання розробки державної інвестиційної політики, котра б забезпечувала та сприяла інвестиційній привабливості України. Значну роль у цьому процесі відіграють макроекономічні умови, котрі визначають передумови та базові засади становлення процесів інвестиційної активності

національної економіки, що буде закладена в державній інвестиційній політиці.

Загалом здійснити оцінювання факторів легкості ведення бізнесу в Україні змогло міжнародне дослідження («Doing business»), що наведено у [20]. Міжнародне оцінювання рейтингу «Doing business» в Україні засвідчило незначні позитивні зрушення. За результатами наведених в таблиці 1 даних ми зробили висновок, що незважаючи на загальну тенденцію полегшення ведення бізнесу в Україні, показники національної економіки є значно нижчими, ніж у країнах, що мають дохід нижче середнього: Вірменія – 38 місце, Молдова – 44 місце, Монголія - 64 місце, Марокко – 68 місце. Наведена інформація спонукає до привернення уваги до того, що державній інвестиційній політиці необхідно приділяти увагу врегулюванню саме адміністративних обмежень та процедур, зокрема, отриманню дозволів, оподаткуванню і міжнародній торгівлі, захисту інтересів інвесторів. За оцінками експертів Світового банку, ефект від підвищення позицій у рейтингу «Doing business» вимірюється додатковими інвестиціями у країну в обсязі 500-600 млн дол. США за 1 позицію. А оскільки за розрахунками експертної групи Українського інституту майбутнього щорічний обсяг необхідних інвестицій для економічного розвитку країни становить 20 млрд дол. США. Відповідно для залучення інвестицій на цю суму Україна повинна піднятися у рейтингу на 20 пунктів та зайняти щонайменше 40 місце із 190 країн світу. Для цього слід здійснити ряд реформ: у податковій політиці; судовій системі; земельних відносинах; валютній системі; сфері міжнародної торгівлі [20, с. 54].

Рейтинг складових «Doing business» в Україні у 2016-2020 pp., місце

Показник	2016	2017	2018	2019	2020
Реєстрація підприємства	24	20	52	56	61
Отримання дозволів на будівництво	137	140	35	30	20
Підключення до системи енергопостачання	140	130	128	135	128
Реєстрація власності	62	63	64	63	61
Кредитування	19	20	29	32	37

Продовження таблиці 1

Захист інвесторів	101	70	81	72	45
Оподаткування	83	84	43	54	65
Міжнародна торгівля	110	115	119	78	74
Забезпечення виконання контрактів	93	81	82	57	63
Вирішення питань неплатоспроможності	148	150	149	145	146
Загальний рейтинг, місце	81	80	76	71	64

Джерело: [28]

Прямі іноземні інвестиції в економіку України за останні 12 років надходили досить нерівномірно [25; 26]. Дані т. 7 показують, що надходження прямих іноземних інвестицій в Україну за період з 2008 до 2018 року значно коливається та суттєво залежить від стану та зміни політичної й економічної ситуації в країні та світі. Найбільший обсяг надходжень іноземних інвестицій в Україну відбувся у 2008 році – 10913 млн. дол. США, що було в 6,4 рази або на 9198 млн. дол. США більше, ніж у 2004 році. Значне скорочення надходжень прямих іноземних інвестицій у 2009 році в значній мірі пояснюється світовою економічною кризою – обсяг надходжень зменшився в порівнянні з 2008 роком на 55,9 %, що становило 6097 млн. дол. США.

У наступний період, з 2010 до 2012 року, спостерігається поступове зростання іноземних інвестицій, обсяг надходжень яких у 2012 році збільшився до 8041 млн. дол. США. Але вже в 2013 році політична нестабільність в Україні призвела до значного зменшення надходжень іноземних інвестицій, які склали у 2014 році всього 410 млн. дол. США, тобто всього 9,1 % від обсягу надходжень у 2013 році.

У 2015 і 2016 роках ситуація почала декілька покращуватись і обсяг іноземних інвестицій в економіку України становив відповідно 2961 і 3130 млн. дол. США, що, між тим, значно менше, ніж у 2012 році. Але не виправдання надій на стабілізацію політичної ситуації, боротьбу з корупцією, ефективність економічних реформ знов призвело до скорочення надходжень прямих іноземних інвестицій, обсяг яких в 2017 році порівняно з 2016 роком

зменшився майже на 30 %. Незначне збільшення надходжень у 2018 році, всього на 153 млн. дол. США або на 6,9%, продовжує свідчити про недовіру іноземних інвесторів до можливостей стабільного ведення бізнесу та поліпшення інвестиційного клімату в країні.

Надходження прямих іноземних інвестицій в Україну

Роки	Прямі іноземні інвестиції, млн. дол. США	Показники динаміки (до попереднього року)		
		абсолютний приріст (зменшення), млн. дол. США	індекс динаміки, %	темп приросту (зменшення), %
2008	10913	1022	110,3	10,3
2009	4816	-6097	44,1	-55,9
2010	6495	1679	134,9	34,9
2011	7207	712	111,0	11,0
2012	8401	1194	116,6	16,6
2013	4499	-3902	53,6	-46,4
2014	410	-4089	9,1	-90,9
2015	2961	2551	722,2	622,2
2016	3130	169	105,7	5,7
2017	2202	-928	70,4	-29,6
2018	2355	153	106,9	6,9

Дані за 2014-2018 роки наведено без урахування тимчасово окупованої території АР Крим і м. Севастополя та без частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Джерело: [26]

Досліджуючи сучасний стан інвестиційної політики за даними Держстату, ми можемо зазначити, що з початку року капітальні інвестиції в Україні зросли на 37,4%, у порівнянні з аналогічним періодом 2018 року. У січні-березні 2019 року в економіку України іноземними інвесторами з 76 країн світу вкладено 1151,0 млн.дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу) [10]. Обсяг залучених з початку інвестування прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку України на 01.04.2019 року становив 32751 млн.дол. США. Інвестиції спрямовуються у вже розвинені сфери економічної діяльності. Станом на 01.04.2019 найвагоміші обсяги надходжень прямих інвестицій були спрямовані до підприємств промисловості – 33,6 % та установ та організацій, що здійснюють оптову та

роздрібну торгівлю; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 15,6%. До основних країн-інвесторів належать Кіпр – 28,1 %, Нідерланди – 20,6%, Велика Британія – 6,1%, Німеччина – 5,5 %, Австрія – 3,4%, Віргінські Острови - 4,1%, і Швейцарія – 4,7%. Обсяги освоєння капітальних інвестицій підприємств України у січні – березні 2018 року складають 89,0 млрд. грн., що на 37,4 % більше від обсягу капітальних інвестицій за відповідний період 2018 року.

З метою встановлення привабливих для іноземних інвесторів видів економічної діяльності в економіці України, до яких надходить найбільший обсяг прямих іноземних інвестицій, проаналізовано структуру їхнього надходження станом на початок 2016 і 2019 років [13]. Структура прямих іноземних інвестицій в Україну за видами економічної діяльності на початок 2016 та 2019 років представлена в

Структура прямих іноземних інвестицій в Україну за видами економічної діяльності

Види економічної діяльності	Структура іноземних інвестицій на 1 січня, %	
	2016 рік	2019 рік
Промисловість	30,8	33,0
Сільське, лісове та рибне господарство	1,6	1,7
Будівництво	3,2	2,9
Фінансова та страхова діяльність	13,5	10,9
Інформація та телекомунікації	6,5	6,8
Оптова та роздрібна торгівля	15,9	16,7
Операції з нерухомим майном	11,7	12,4
Професійна, наукова та технічна діяльність	7,0	6,3
Інші види економічної діяльності	9,8	9,3
Усього	100,0	100,0

Джерело: [13]

Аналіз даних таблиці 3 показав, що в структурі прямих іноземних інвестицій в Україну за видами економічної діяльності за три роки відбулися певні зміни. Найбільш пріоритетними для іноземних інвесторів залишаються

галузі промисловості, частка інвестицій в які на початок 2019 року збільшилась порівняно з 2016 роком на 2,8 відсоткових пунктів і склала 33,0 %, що безумовно є позитивним фактом. Значні кошти іноземних інвесторів вкладено в оптову та роздрібну торгівлю, в операції з нерухомим майном і в сферу інформації та телекомунікації, частка інвестицій в ці види діяльності за три роки також зросла і склала на 1 січня 2019 року відповідно 16,7 %, 12,4 % та 6,8% загального обсягу іноземних інвестицій. Слід відмітити, що за аналізований період суттєво зменшувалась частка інвестицій у фінансову та страхову діяльність, яка у попередні роки була стабільно високою. За три останні роки вона скоротилась з 13,5 % у 2016 році до 10,9 % на початок 2019 року. Між тим є й негативні зміни у структурі іноземних інвестицій за видами економічної діяльності, до яких можна віднести зменшення суми та частки інвестицій у професійну, наукову та технічну діяльність з 7,0 % до 6,3 % та у будівельну галузь – з 3,2 % до 2,9 %, а також те, що у таку галузь як сільське господарство, де Україна пропонує важливі інвестиційні проекти, було вкладено всього 1,7 % іноземних інвестицій.

Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій залишаються власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких освоєно 76,2% загального обсягу.

Вагому частку капітальних інвестицій освоєно в машини, обладнання та транспортні засоби – 49,3%, в будівлі та споруди – 38,2% всіх інвестицій.

Частка кредитів банків та інших позик у загальних обсягах капіталовкладень становила 8,4 %.

За рахунок державного та місцевих бюджетів освоєно 4,2 % капітальних інвестицій. Частка коштів іноземних інвесторів становила 0,3 % усіх капіталовкладень, частка коштів населення на будівництво житла – 8,2 %. Інші джерела фінансування становлять 2,7 %.

З огляду на статистичні дані, можемо зазначити, що Україна залишається привабливою для інвестицій, водночас вона не знаходиться осторонь світових процесів, є достатньо інтегрованою у світове господарство

і порушення макростабільності на зовнішніх ринках має свій відголос в Україні [10].

Державна інвестиційна політика спрямована на її практичне застосування в конкретних заходах та механізмах на національному та міжнародному рівнях, а також на рівні розробки та реалізації цієї політики. Тому основні проблеми та завдання інвестиційної політики зазначені в [11] для подальшого покращення інвестиційного клімату України актуальним на сьогодні є питання удосконалення правової та організаційної бази для підвищення дієздатності механізмів забезпечення сприятливого інвестиційного клімату й формування основи збереження та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

Основні проблеми та завдання інвестиційної політики в сучасних умовах

Проблеми інвестиційної політики	Завдання
Інтеграція інвестиційної політики	Спрямованість інвестицій у ключові галузі та сектори для нарощування продуктивності та міжнародної конкурентоспроможності; Забезпечення узгодженості з іншими галузевими (секторальними) політиками, що спрямовані на загальні цілі розвитку
Сталий розвиток в інвестиційній політиці	Максимізація позитивних та мінімізація негативних наслідків інвестицій; Підтримка відповідальної поведінки інвестора
Ефективність інвестиційної політики	Створення більш міцних інституцій для впровадження інвестиційної політики; Вимірювання впливу інвестицій на сталий розвиток
Зміцнення та розвиток інвестиційного простору	Захист політичного простору для потреб сталого розвитку; Забезпечення більш сприятливих положень щодо стимулювання інвестицій для сталого розвитку
Збалансування прав і зобов'язань держав і інвесторів	Відображення обов'язків інвесторів; Розробка та дотримання принципів
Ускладнення інвестиційного режиму	Робота з прогалинами, дублюваннями та невідповідністю у міжнародному законодавстві, врегулювання інституціональних питань та вирішення спорів; Забезпечення ефективної взаємодії та узгодженості з іншими міжнародними політиками (наприклад, щодо зміни клімату, робочої сили, оподаткування)

Джерело: [32]

Отже, інвестиційна політика спрямована на активізацію економічної активності національної економіки. Основною метою державної інвестиційної політики є створення оптимальних умов для активізації економічної активності та інвестиційного потенціалу національної економіки. У той же час в рамках реалізації даної мети пріоритетними можуть бути різні напрями державної інвестиційної політики, що залежить від конкретних економічних, політичних, географічних та інших умов в державі. З огляду на економічні показники інвестиційної політики, можна зазначити, що Україна й надалі залишається привабливою для інвестицій, включеною в світові економічні процеси, є інтегрованою у світове співтовариство але відбувається порушення макростабільності на зовнішніх ринках, і це в свою чергу має своє відлуння в Україні. Тому, для формування та реалізації державної інвестиційної політики запропоновано удосконалити основні інструменти формування конкурентного середовища заходами загального та спеціального характеру, а також щоб досягти ефективного функціонування та розвитку конкурентного інвестиційного середовища держава зобов'язана гарантувати захист інвестицій незалежно від форм власності.

2.2. Вплив міжнародної інвестиційної політики на інвестиційну діяльність в Україні

Ефективне реформування економіки нашої країни, її структурне перетворення із забезпеченням якісного розвитку, оновлення ринкової та соціальної інфраструктури неможливі без відповідних капіталовкладень, тобто без належного інвестування. Чим воно активніше, тим швидшими є темпи відтворення та ефективних ринкових перетворень. Серед усіх суб'єктів інвестиційної діяльності особлива роль належить державі, яка набуває статусу суб'єктності через свої інститути, господарські товариства та корпорації. Як наслідок, держава може брати участь в організаційно-інституційному

забезпеченні як через державний сектор економіки, так і через органи влади, інститути, які регулюють інвестиційну діяльність [27, с. 150].

Стосовно іноземного інвестування, то вітчизняна економіка характеризується значним впливом офшорних зон на участь України у міжнародному русі капіталу. Реальна економічна ситуація та стан залучення прямих іноземних інвестицій в Україні значно ускладнюють інвестиційну діяльність через високий рівень тінізації, зарегульованість процесів активізації підприємницької діяльності. Наявний обсяг вкладень не забезпечує передумов економічного зростання і навіть повноцінного відтворення їх наявного стану. На інвестиційну привабливість значно впливає не лише загальний стан економіки країни, а й умови ведення бізнесу, зокрема ступінь втручання держави та рівень корупції [8]. Зміну інвестиційного клімату найбільш наочно демонструє динаміка інвестицій, особливо прямих, яка вважається індикатором зміни рівня довіри та рейтингу країни.

За даними Міністерства фінансів України за 2008—2018 рр. найбільше надходжень прямих інвестицій в Україну спостерігається у 2008 році (10913 млн дол. США), а найменше у 2014 році (410 млн дол. США) (рис. 1.1).

Як бачимо, найбільший приріст сальдо прямих іноземних інвестицій припадає на 2015 рік, однак даний приріст відбувся на фоні 2014 року, який характеризувався найнижчими показниками залучення прямих іноземних інвестицій в Україну за період 2008—2018 рр. Аналізуючи показники надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України за останні 12 років, бачимо, що фактично систематичність відсутня: до 2008 рр. відбувалось поступове збільшення залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України, а з 2009 року прослідковуються періодичні збільшення та зменшення даного показника внаслідок світової економічної кризи, військової агресії Російської Федерації, невизначеності у політичному аспекті. Всі фактори суттєво підривали основи сприятливого інвестиційного клімату і незважаючи

на значний інтерес іноземних інвесторів щодо розвитку своєї діяльності у нашій країні стримували обсяги вхідних інвестиційних потоків.

Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) залучені у вітчизняну економіку та спрямовані за кордон у 2008—2018 рр.

Роки	Прямі інвестиції в Україну, млн дол. США	Абсолютне відхилення, млн дол. США	Прямі інвестиції з України, млн дол. США	Абсолютне відхилення, млн дол. США	Сальдо	
					абсолютне, млн дол. США	відносне, %
2008	10913	+1022	1010	+337	+9903	+7,4
2009	4816	-6097	162	-848	+4654	-53,0
2010	6495	+1679	736	+574	+5759	+23,7
2011	7207	+712	192	-544	+7015	+21,8
2012	8401	+1194	1206	+1014	+7195	+2,6
2013	4499	-3902	420	-786	+4079	-43,3
2014	410	-4089	111	-309	+299	-92,7
2015	2961	+2551	-51	-162	+3012	+907,4
2016	3284	+323	16	+67	+3268	+8,5
2017	2202	-1082	8	-8	+2194	-32,9
2018	2355	+153	-5	-13	+2360	+7,6

Джерело: [26]

Сучасний тренд щодо активізації міжнародної інвестиційної діяльності свідчить про нарощення фінансових потоків в нашу країну, зокрема згідно зі звітом Нацбанку, Україна за перший квартал 2019 року отримала 0,8 млрд дол.

США прямих іноземних інвестицій. У 2018 році їх обсяг перевищив 2 млрд 355 млн доларів — це на 153 млн більше, ніж роком раніше [35].

Станом на початок 2019 року країни ЄС є найбільшими інвесторами в економіку України. ТОП-10 країн за обсягами прямих інвестицій в Україну у 2018 році виглядає так: Кіпр, Нідерланди, Велика Британія, Німеччина, Швейцарія, Віргінські острови, РФ, Австрія, Франція, Польща. За даними Мінфіну, в 2018 році більшість прямих іноземних інвестицій в Україну — це повернення українських коштів з офшорів і докапіталізація банків [11].

Глобалізація фінансових ринків перетворила фінансові відносини в самостійний фактор розвитку світової економіки, де офшорний капітал можна розглядати як особливу форму руху фінансового капіталу. Інтернаціоналізація світових фінансів, у свою чергу, сама послужила причиною виникнення офшорних фінансових центрів: національний капітал, що вийшов за межі і бажав «піти» від жорсткого національного регулювання та створити для себе сприятливі умови розвитку. Операції з офшорами посідають значне місце серед зовнішньоекономічних операцій України. Законодавство нашої країни не забороняє створювати компанії в офшорних зонах. Обсяги таких операцій збільшуються щороку. Частка інвестицій з офшорів за досліджуваний період практично залишається без зміни і коливається в межах 40—44 %. Серед найбільших інвесторів України прослідковується три офшорних зони: Кіпр, Віргінські острови та Швейцарія. Стосовно відтоку українського капіталу в офшорні зони, то майже 95 % прямих інвестицій з України в економіку країн світу надходять саме до офшорних зон [9].

Основною країною, офшорною зоною з якої прибувають прямі інвестиції в Україну і звідки вони прямують, є Кіпр. Стосовно операцій між Україною та Кіпром, то тут можна стверджувати, що значний відсоток капіталу, що вкладається в Україну - це реінвестований український капітал, про який можна стверджувати, що він потрапив туди через тіньовий сектор. Україна входить до рейтингу тридцяти країн з найсприятливішим для офшорів кліматом. Найбільш активно відбувається взаємодія з такими офшорними

зонами як Кіпр, Віргінські острови та Швейцарія. Велика частка інвестицій, що надходить до України становить реінвестований український капітал. Задля посилення контролю за операціями з офшорами КМУ було складено перелік діючих офшорів, операції з якими будуть відстежуватись і оподатковуватись. Якими будуть офшорні зони в майбутньому, передбачити важко, проте можна припустити, що діяльність офшорів буде легалізовуватись і на зміну «чорним» офшорам придуть серйозні та цивілізовані зони, які ставитимуть за ціль діяльність у межах закону.

Характеризуючи структуру акціонерного капіталу та боргових інструментів в економіці України у 2017—2018 рр. (табл. 2) ми можемо зазначити провідну роль країн ЄС, зокрема у 2017 році їх частка становила 75 %, а в 2018 — 76,4 %. У цілому обсяги акціонерного капіталу нерезидентів та прямі іноземні інвестиції зростають, що свідчить про стабілізацію макроекономічних показників і зацікавленість іноземців в отриманні доходів від використання потенціалу нашої країни. Особливо значними є обсяги інвестицій в ОВДП нерезидентами, план викупу яких виконано та які призвели до стабілізації валютного курсу.

Прямі інвестиції (акціонерний капітал та боргові інструменти) в економіці України у 2016—2018 рр.

Показники	2016	2017	2018	У тому числі з			
				країн ЄС		інших країн світу	
				2017	2018	2017	2018
Прямі інвестиції нерезидентів в Україні (акціонерний капітал та боргові інструменти) на 01 січня звітного року	40005,3	38796,9	40 020,9	30071,0	31 114	8725,9	8 906,0
Акціонерний капітал нерезидентів на 01 січня звітного року	32122,5	31230,3	31 606,4	23427,7	24 145	7804,6	7 461,2
Надійшло акціонерного капіталу нерезидентів	4405,9	2511,1	2 869,9	1631,7	2 200,9	879,4	669,0

Вибуло акціонерного капіталу нерезидентів	-904,2	-759,0	-968,1	-564,2	-678,3	-194,8	-289,8
---	--------	--------	--------	--------	--------	--------	--------

Продовження таблиці 6

Інші зміни вартості акціонерного капіталу нерезидентів (зміна вартості, утрати, перекласифікація інвестицій тощо)	-2687,8	-326,4	-1 216,3	236,0	-925,1	-562,4	-291,2
Акціонерний капітал нерезидентів	32936,4	32656,0	32 291,9	24729,2	24 742	7926,8	7 549,2
Боргові інструменти (заборгованість за кредитами та позиками, зобов'язання за торговими кредитами та інші зобов'язання перед прямими інвесторами) на 01 січня звітного року	7882,8	7566,6	8 414,5	6645,3	6 969,7	921,3	1 444,8
Прямі інвестиції нерезидентів в Україні (акціонерний капітал та боргові інструменти) на 31 грудня звітного року	40530,1	41104,6	40 514,1	31782,1	31 559,0	9322,5	8 955,1

Джерело: [10]

Даний тренд сформований високою прибутковістю українських цінних паперів, державними гарантіями та можливістю використати прогнозований стрімкий курс щодо розвитку країни та нарощення її конкурентоспроможності. Україна є однією з держав Європейського простору, потенціал якої є значно недооцінений і невикористаний. Кон'юнктура світових ринків, тези про значні реформи, можливість інвестувати у ринок землі перетворюють нашу державу на важливий об'єкт інвестування та вже

сьогодні виступає інструментом оптимізації позицій України в міжнародній інвестиційній діяльності.

Отже, результати дослідження засвідчили вагомий вплив міжнародної інвестиційної політики на розвиток інвестиційної діяльності в Україні, а також розвиток економічного потенціалу нашої країни та зростання ВВП, саме тому потрібно задіяти усі організаційно-інституційні напрями оптимізації позицій України в міжнародній інвестиційній діяльності щодо нарощення вхідних інвестиційних потоків. Україна має певний ступінь привабливості для іноземних інвесторів, вона не знаходиться осторонь світових процесів, є достатньо інтегрованою у світове господарство, однак порушення макростабільності, недовіра до судів, корупція, політичні катаклізми, «гібридна війна» з РФ, анексія АР Крим має свій відголос в Україні і є реальними перешкодами для іноземних інвестицій. Дані процеси відображаються на місці України у міжнародних рейтингах, зважаючи на які іноземні інвестори приймають рішення про інвестування.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

3.1. Перспективи вдосконалення державної інвестиційної діяльності Україні

Основними механізмами здійснення державної інвестиційної діяльності в умовах функціонування ринкової моделі економіки можна визначити: нарощування інвестиційного капіталу, диверсифікованого за формами і видами джерел походження, з перевагою приватного інвестиційного капіталу над державним, збільшення кількості суб'єктів і об'єктів інвестування, розвиток інвестиційного ринку і його інституцій, які забезпечують реалізацію інвестиційного попиту та пропозиції, мобілізацію вільних коштів та їх подальше інвестування у реальний сектор економіки.

З метою полегшення інвестиційної діяльності та покращення інвестиційного клімату в останні роки було ухвалено цілу низку нормативно-правових актів. Так, до міжнародних норм було адаптоване законодавство щодо регулювання діяльності іноземних інвесторів, визначено державні гарантії захисту іноземних інвестицій, встановлено національний режим інвестування, ухвалено закон про концесії у сфері розбудови та експлуатації дорожньої мережі тощо. Однак, незважаючи на зазначені позитивні тенденції, припливу необхідного обсягу коштів та приходу великої кількості стратегічних інвесторів поки що не відбулося. Незважаючи на активну роботу всіх гілок влади, українське законодавство, що регулює або впливає на інвестиційну діяльність, потребує вдосконалення [24].

По-перше, недостатньо врегульоване питання виділення та обігу землі. З одного боку, мораторій на продаж землі зумовлює відсутність в Україні ринку землі як такого. З іншого – існують нормативні та адміністративні труднощі із виділенням земельних ділянок під інвестиційні проекти. На сьогодні розроблено пакет законодавчих змін, якими буде запроваджено нові підходи у сфері планування територій, забезпечено конкурентні засади та прозорість при набутті прав на землю, зменшено відповідні інвестиційні

ризика та підвищено захист інвесторів, створено умови для унеможливлення зловживань у сфері земельних відносин та будівництва тощо.

По-друге, потребує реформування дозвільна система. Насамперед, необхідне полегшення процедур, пов'язаних із початком та закінченням підприємницької діяльності, спрощення механізму отримання дозволів та ліцензій та зменшення їх кількості до необхідного мінімуму. Варто також створити чітку, просту та зрозумілу систему перевірок.

По-третє, система нарахування та стягнення податків і зборів в Україні є ускладненою і накладає помітне навантаження на підприємницьку діяльність. Більш того, недосконалим є механізм повернення ПДВ експортерам, а також застосування спеціальних податкових режимів [24].

Важливим елементом інвестиційної діяльності в Україні повинен стати повноцінний фондовий ринок. Однак, в Україні він знаходиться лише на початковій стадії. На сьогодні ухвалено групу відповідних базових законів, функціонує низка біржових майданчиків, система рейтингів та індексів, у процесі консолідації знаходиться депозитарна система тощо. Однак існуючі елементи ще не об'єднані у стабільну систему, відсутня надійна та сучасна клірингова система, система розкриття інформації, не врегульовані деякі аспекти діяльності акціонерних товариств. Це уповільнює прихід стратегічних та портфельних інвесторів на український ринок. Більше того, факт відсутності котирування акцій багатьох українських компаній на національному фондовому ринку знижує довіру до них іноземних інвесторів.

З метою поліпшення інвестиційного клімату, для підвищення конкурентоспроможності економіки України в інвестиційній сфері необхідно здійснити розробку та впровадження системної державної стратегії залучення інвестицій в Україну, яка має ґрунтуватися на загальній стратегії економічного розвитку, орієнтованій на розкриття конкурентних переваг країни. Стратегія має запроваджувати:

- механізм моніторингу показників та державної політики в сфері залучення іноземних інвестицій країнами Центральної та Східної

Європи, виявлення пріоритетних напрямів економічної політики щодо удосконалення інвестиційного клімату України та забезпечення їх практичного впровадження;

- чітке визначення інструментів та механізмів стимулювання інвестиційного та інноваційного розвитку економіки України в Податковому кодексі України;
- впровадження розширеної системи інвестиційних стимулів шляхом надання пільг інвесторам: зі сплати податку на прибуток у випадку збільшення обсягу інвестицій в пріоритетні сфери економіки; на приріст інноваційних витрат, наприклад, понад 50 % середнього розміру витрат, здійснених інвестором протягом останніх трьох років, якщо щорічні витрати перевищують певний поріг;
- зниження ставки податку на прибуток для інноваційних видів діяльності;
- ввезення на безмитній основі та без сплати ПДВ технологічного обладнання, що використовується для виробництва експортної інноваційної, наукоємної продукції, обладнання, яке не має аналогів в Україні тощо;
- розробку системи спеціальних стимулів для підприємств, що здійснюють інвестиції в регіонах з рівнем безробіття, суттєво (наприклад, в 2 – 3 рази) вищим, ніж в цілому по країні;
- створення окремого Агентства інвестиційного розвитку з передачею функцій щодо формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері інноваційної діяльності, з метою оптимізації системи державного управління інвестиційним та інноваційним розвитком;
- розбудову системи інноваційної інфраструктури (центри трансферу технологій, технопарки тощо) з метою стимулювання поширення інновацій та нових технологій, залучення науково-дослідних установ до реалізації проектів, особливо на регіональному рівні.

Враховуючи вищенаведені позиції, розроблено напрями активізації державної інвестиційної політики у сфері залучення іноземних інвестицій, а саме: створення стабільного законодавства, яке має забезпечувати державні гарантії захисту вітчизняних та іноземних інвестицій протягом тривалого часу; створення сприятливого інноваційно-інвестиційного клімату для реалізації пріоритетних державних програм та інвестиційних проєктів; сприяння залученню продуктивного прямого іноземного капіталу в сферу матеріального виробництва та встановлення державного контролю за його використанням; створення сприятливих умов для розвитку спільних підприємств, які займаються виробництвом; створення спільних підприємств за так званою китайською схемою, яка передбачає з самого початку володіння контрольним пакетом акцій підприємства українською стороною, згодом, через 5 – 7 років, українськими мають бути 75% акцій, через 10 – 12 років пакет акцій спільних підприємств стає повністю українським; заборона ввезення спільних підприємств застарілої продукції та технологій, які в розвинених країнах вважаються вичерпаними; розробка та прийняття законодавчої бази щодо страхування.

Аналізуючи перспективи ринку фінансових послуг, ринку фінансових послуг вкрай необхідна ефективна законодавча база, яка передбачатиме чіткі норми прямої дії. Зважене запровадження нових фінансових інструментів з необхідною законодавчою базою стимулюватиме подальший розвиток внутрішнього ринку України. Банки зможуть отримати доступ на економічно обґрунтованих та виважених умовах до кредитних ресурсів українського та скористатися інструментами світового фінансового ринку, що сприятиме розвитку вітчизняного товаровиробника та зростанню економічного потенціалу України.

Обґрунтовано необхідність розробки нових тенденцій на економічному просторі України, а саме: курс України на розвиток інвестиційної інфраструктури та узгодження її з вимогами сучасної світової практики. Потребує модернізації ринок цінних паперів, введення консолідованої

біржової та депозитарної систем, системи клірингу та розрахунків, внесення змін до законодавства про захист прав портфельних та міноритарних акціонерів.

Здатність економіки окремих країн протистояти наслідкам фінансової кризи залежить від цілої низки чинників, основними серед яких є: частка державного сектора в структурі економіки, дефіцит державного бюджету і рівень державного боргу. Ефективність урядових заходів із подолання наслідків кризи також залежить від стану економіки країни.

Дослідження зарубіжного досвіду з розробки антикризових програм дало підстави для таких висновків: першочерговим напрямом діяльності міжнародних фінансових організацій для забезпечення координації економічної політики на міжнародному рівні та підвищення ефективності антикризових заходів є удосконалення механізму надання ліквідності, компенсаційного фінансування, фінансового регулювання та контролю; а в перспективі – створення наднаціональних органів нагляду за функціонування світової фінансової системи; реалізація антикризових заходів ґрунтується на розроблених і затверджених широкомасштабних урядових програмах.

3.2. Формування стратегії трансформації державної інвестиційної політики України, спираючись на зарубіжний досвід

Досвід країн з розвиненою ринковою економікою та досвід постсоціалістичних країн Східної Європи свідчить про роль інвестицій як найважливішої складової економічного зростання. Хоча обсяги інвестицій останнім часом в Україні зросли, цей фактор економічного зростання задіяний недостатньо і зі значною затримкою в часі, оскільки інвестиційна сфера України за роки ринкових трансформацій зазнала суттєвого негативного впливу.

В останні роки інвестиційна діяльність в Україні дещо активізувалася, але в її здійсненні все ще має місце цілий ряд проблем. Інвестиції, у тому числі іноземні, є не тільки механізмом розвитку, але і способом регулювання

економіки шляхом переливання капіталу. Тому перед нинішнім етапом розвитку економічної системи нашої держави постала неупереджена вимога збільшення кількості іноземних інвестицій тому, що вони є ваговою частиною державної політики у сфері економіки і саме завдяки активному надходженню інвестицій можна досягти високого економічного зростання України [4].

Оздоровлення економіки України неможливі без посилення діяльності у сфері інвестицій, підшукування та залучення перевірених вкладників, які могли б розташувати свої кошти на досить тривалий час, забезпечивши цим сталий розвиток основних сфер економіки. Наша країна має всі можливості для залучення додаткових коштів, у вигляді іноземних інвестицій, а також застосування їх на користь економіки.

Інвестиційна діяльність відіграє значну роль в економічних процесах України, оскільки завдяки залученню інвестицій утворюються абсолютно нові організації в різних сферах економіки, виникають додаткові робочі місця, удосконалюється обладнання на підприємствах, які вже провадять діяльність на ринку, вводяться інновації, формується нова інфраструктура. Тому, якраз однією зі важливих задач політики нашої країни є організація сприятливого клімату для реалізації ефективної діяльності у сфері інвестування [19].

Оскільки інвестиційна сфера в Україні поки ще недостатньо розвинена, проблеми інвестиційної діяльності нашої країни досить передбачувані і типові. На даний час до основних проблем розвитку інвестиційної діяльності України можна віднести:

- нестабільність законодавчої бази, її невідповідність європейським нормам законодавства; - дефіцит чітко окресленої стратегії діяльності держави у питаннях залучення додаткових коштів в економіку;
- серйозний адміністративний тиск на підприємницьку діяльність; - зниження для громадян цінності грошових доходів у вигляді дивідендів і відсотків внаслідок інфляційних чинників;
- неврегульованість питань захисту прав власності інвесторів; - наявність перешкод для репатріації прибутку з України;

- складність і відносно велика тривалість процедур реєстрації підприємств;
- відсутність сучасної ринкової інфраструктури;
- нестабільність роботи фінансової системи країни;
- низький рівень платоспроможності всередині країни;
- незначні обсяги фондового ринку;
- неготовність підприємств здійснювати реальні ефективні інвестиції навіть в конкурентоспроможні інноваційні проекти, що приносять високий стійкий дохід, достатній для виплати високих дивідендів.

Крім цього, на нашу думку, інвесторів відлякує високий рівень корупції, недовіра до судової системи, нестабільність національної валюти, монополізація ринків і, звичайно ж, військові дії, які відбуваються на сході України.

Також до причин, які впливають на розвиток інвестиційної діяльності в Україні, слід віднести: існуючий великий ризик на ринку валюти, скрутне становище банківської системи України, незначний доступ до ресурсів у фінансовій сфері, зниження конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників на світових ринках, погіршення якості продукції, яка не виправдовує міжнародні стандарти, доволі обмежена сфера інвестування та важка процедура оформлення документів, нехватка відкритості та чесності у відборі та укладанні договорів між вкладниками коштів та державою [30].

Професійне здійснення інвестиційної діяльності вимагає великого досвіду і знань, а також практичних знань в частині прийняття управлінських та інвестиційних рішень, вміння розробляти інвестиційну політику, вибирати найбільш прийнятні й ефективні її форми і методи.

Основними напрямками вирішення проблем, які пов'язані із ефективним розвитком інвестиційної діяльності України, є:

- 1) розробка чіткої, обґрунтованої державної стратегії залучення іноземних інвестицій;
- 2) проведення структурної перебудови економіки;

- 3) забезпечення стабільності законодавства в сфері інвестування та оподаткування;
- 4) забезпечення зваженої політики в грошово-кредитній сфері;
- 5) поліпшення відтворювальної структури капіталовкладень;
- 6) пріоритетне забезпечення капітальними вкладеннями прогресивних напрямів науково-технічного прогресу.

Більш того, велика кількість науковців, які займаються питанням шляхів покращення розвитку інвестиційної діяльності вважають, що нещодавно прийнятий Закон України «Про приватизацію державного та комунального майна» позитивно вплине на приплив іноземних інвестицій, що в свою чергу позитивно вплине на інвестиційну діяльність країни. До того ж можна сказати, що напрямками вдосконалення інвестиційної діяльності України може стати:

- послідовне зниження тиску на інвесторів;
- вироблення ефективних способів управління діяльністю у сфері інвестування;
- здійснення певного комплексу заходів для поліпшення стану економіки, першочергове вкладання коштів у ті сфери економіки, які разюче потребують інвестицій;
- заохочення повторного вкладення капіталу в певну галузь економіки;
- поліпшення законодавства у сфері інвестування, а також нагляд за його дотриманням;
- гарантування повернення своїх коштів інвесторам;
- співвідношення між залученими та витраченими інвестиційними коштами [33];
- оптимізація системи оподаткування та зведення до мінімуму авансових платежів і застосування, головним чином, касового методу справляння дохідної частини бюджетів; забезпечення гнучкості податкової політики для підвищення зацікавленості інвесторів у зростанні доходів; також економічно обґрунтованим вбачається повне звільнення інвестицій від податків протягом першого року;

- удосконалення порядку сплати митних платежів і зборів при надходженні іноземних інвестицій в Україну;
- впровадження економічного механізму страхування ризиків іноземного інвестування;
- створення системи правового захисту іноземних інвесторів від боржників та недобросовісних партнерів.

Досить ефективним засобом залучення інвестицій є створення вільних економічних зон. В Україні відповідними законодавчими актами створено 11 вільних економічних зон, у 9 регіонах введений спеціальний режим інвестиційної діяльності. Проте їхнє створення в Україні не дало очікуваних результатів із залучення іноземного капіталу, оскільки на цих територіях розміщувалися переважно вітчизняні капітали і підприємства, що ухиляються від оподаткування. З огляду на це, в 2005 році ці пільги були скасовані і підприємства оподатковуються на загальних засадах [38]. На мою думку, запровадження податкових пільг повинне бути передбачене на державному рівні для інвестицій в екологічно орієнтовані проекти, виробництво ресурсозберігаючих екологічно чистих технологій.

Одним із інструментів податкової підтримки інвестиційних процесів, який набув широкого розповсюдження в зарубіжних країнах, є інвестиційний податковий кредит.

Суть його полягає у відстроченні сплати податку на прибуток на певний термін під реалізацію інвестиційних проектів. У майбутньому внаслідок збільшення грошових надходжень підприємств від інвестиційних проектів збільшаться відрахування до бюджету у вигляді податків, тим самим державі компенсуються недоотримані кошти. На жаль, у Податковому кодексі не передбачено застосування такого інструменту регулювання інвестиційної діяльності. При цьому надання інвестиційного податкового кредиту не вимагає залучення зовнішніх джерел фінансування, оскільки використовуються внутрішні ресурси самих підприємств у вигляді податку, що не перераховано до державного бюджету. Таким чином підприємства

будуть намагатися збільшити власні надходження, щоб більше коштів залишилося в їх розпорядженні.

Отже, запропоновані вище шляхи покращення інвестиційної політики України забезпечать економічний розвиток економіки нашої країни, а також зможуть закріпити і покращити її стабільність, зменшити ризик довгострокових кредитів, в свою чергу будуть реалізовані багато проектів щодо поліпшення соціальної сфери, що в свою чергу зменшить соціальну напруженість в країні.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Після здійснення аналізу перспектив вдосконалення державної інвестиційної діяльності України та сформованої стратегії трансформації державної інвестиційної політики України можна зробити наступні висновки.

В першому розділі роботи розглядаються теоретичні засади функціонування міжнародної інвестиційної політики, розкривається сутність міжнародної інвестиційної політики, описані підходи різних вчених до визначення цього поняття, основні способи, методи та інструменти її реалізації. Розглянуто особливості функціонування міжнародної інвестиційної політики в фінансових системах різних країн, проаналізовано три моделі державної інвестиційної політики: американська, японська та тайванська.

В другому розділі здійснена оцінка функціонування державної інвестиційної політики в Україні. Проведений аналіз ведення державної інвестиційної політики в Україні: визначені основні напрями, проведене дослідження основних показників за даними Держстату. З огляду на статистичні дані, можу зазначити, що Україна залишається привабливою для інвестицій, водночас вона не знаходиться осторонь світових процесів, є достатньо інтегрованою у світове господарство, але при цьому порушення макростабільності на зовнішніх ринках має значний відголос в Україні.

Також, був проаналізований вплив міжнародної інвестиційної політики на інвестиційну діяльність в Україні. Результати дослідження засвідчили вагомий вплив міжнародної інвестиційної політики на розвиток інвестиційної діяльності в Україні, а також розвиток економічного потенціалу нашої країни та зростання ВВП, саме тому потрібно задіяти усі організаційно-інституційні напрями оптимізації позицій України в міжнародній інвестиційній діяльності щодо нарощення вхідних інвестиційних потоків.

В третьому розділі досліджуються напрями модернізації та трансформації міжнародної інвестиційної політики. В ньому були описані перспективи вдосконалення державної інвестиційної діяльності України.

В результаті проведеного дослідження, було сформовано стратегію трансформації державної інвестиційної політики України. Стратегія має запроваджувати:

- механізм моніторингу показників та державної політики в сфері залучення іноземних інвестицій країнами Центральної та Східної Європи, виявлення пріоритетних напрямів економічної політики щодо удосконалення інвестиційного клімату України та забезпечення їх практичного впровадження;
- чітке визначення інструментів та механізмів стимулювання інвестиційного та інноваційного розвитку економіки України в Податковому кодексі України;
- впровадження розширеної системи інвестиційних стимулів шляхом надання пільг інвесторам: зі сплати податку на прибуток у випадку збільшення обсягу інвестицій в пріоритетні сфери економіки; на приріст інноваційних витрат, наприклад, понад 50 % середнього розміру витрат, здійснених інвестором протягом останніх трьох років, якщо щорічні витрати перевищують певний поріг;
- зниження ставки податку на прибуток для інноваційних видів діяльності;
- ввезення на безмитній основі та без сплати ПДВ технологічного обладнання, що використовується для виробництва експортної інноваційної, наукоємної продукції, обладнання, яке не має аналогів в Україні тощо;
- розробку системи спеціальних стимулів для підприємств, що здійснюють інвестиції в регіонах з рівнем безробіття, суттєво (наприклад, в 2 – 3 рази) вищим, ніж в цілому по країні;
- створення окремого Агентства інвестиційного розвитку з передачею функцій щодо формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері інноваційної діяльності, з метою оптимізації

системи державного управління інвестиційним та інноваційним розвитком;

- розбудову системи інноваційної інфраструктури (центри трансферу технологій, технопарки тощо) з метою стимулювання поширення інновацій та нових технологій, залучення науково-дослідних установ до реалізації проектів, особливо на регіональному рівні.

Таким чином, міжнародна інвестиційна політика відіграє важливу роль в розвитку світової економіки, а також не менш важливу – для України. Запропоновані вище шляхи покращення інвестиційної політики України забезпечать економічний розвиток економіки нашої країни, а також зможуть закріпити і покращити її стабільність, зменшити ризик довгострокових кредитів, в свою чергу будуть реалізовані багато проектів щодо поліпшення соціальної сфери, що в свою чергу зменшить соціальну напруженість в країні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абышлы Л.В. о. Формирование инвестиционной политики и общий разбор ее влияния на экономику / Л.В. о. Абышлы / Журнал европейской экономики. – 2010. – №4. – Т. 9. – С. 532-537.
2. Андросова Т.В., Чернишова Л.О., Кот О.В. Міжнародна інвестиційна діяльність: Навч. посібник / Т.В. Андросова, Л.О. Чернишова, О.В. Кот. — 2013. — 371 с.
3. Ахметзянова Т.А. Анализ отечественного и зарубежного опыта инвестиционной деятельности: модели зарубежной инвестиционной политики / Т.А. Ахметзянова // Вестник Башкирского института социальных технологий. – 2010. – №1. – С. 161-172.
4. Біломісна І. І. Особливості інвестиційної діяльності в Україні / І. І. Біломісна, О. М. Біломістний, А. А. Тарусіна // Вісник Університету банківської справи. – 2016. – № 1-2. – С. 30-34.
5. Блискавка Т. Зарубіжний досвід фіскального регулювання інноваційного процесу в економічно розвинених країнах / Т. Блискавка // Дослідження міжнародної економіки. – 2011. – Вип. 1(66). – С. 155-165.
6. Василенко М.Е. Зарубежный опыт организации воспроизводственных процессов в материальном производстве / М.Е. Василенко // Проблемы современной экономики. – 2010. – № 2(34). – С. 102- 107.
7. Гаверський В.В. Правова основа державного регулювання інвестиційних процесів в Україні. Актуальні проблеми політики. 2014. Вип. 53. С. 283–289.
8. Герзанич В. М. Основні недоліки та проблеми залучення іноземних інвестицій в Україні // Ефективна економіка: електр. наук. фах. вид. 2014. № 4. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/n=4&y=2014> (дата звернення: 21.02.2019).

9. Дані Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 22.07.2019).
10. Державна служба статистики України : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
11. Держстат назвав країни-лідери за інвестиціями в Україну. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/gosstatnazval-strany-lidery-investitsiyam-1551374343.html> (дата звернення: 15.06.2019).
12. Закон України «Про інвестиційну діяльність». URL : <http://consultant.parus.ua/?doc=01Q1W6B8B2>.
13. Капітальні інвестиції в Україні. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018>
14. Качур Р.П. Державне регулювання інвестиційної діяльності в трансформаційній економіці України/ Р.П. Качур// Економіка та управління національним господарством. – 2015.- [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://http://www.lnu.edu.ua/wpcontent/uploads/2015/12/dis_kachur.pdf.
15. Кондрашова М. В. Теоретичні основи формування державної інвестиційної політики на рівні регіону. Держава та регіони (Серія: Державне управління). 2008. № 2. С. 188–121.
16. Курило С. О. Інвестиційна політика, її сутність і роль у сучасних умовах. Держава та регіони. 2009. № 2. С. 109–111.
17. Литвиненко В.А. Направления и механизмы государственной инвестиционной политики стабилизации и экономического роста / В.А. Литвиненко// Аудит и финансовый анализ. – 2009. – №2. – С. 234-243.
18. Лохман Н. В., Берідзе Т. Б., Пасічник Н. В. Інвестиційна діяльність промислових підприємств: практичний досвід : монографія. Кременчук : Щербатих О. В., 2017. С. 13.

- 19.Лубенченко О. Е. Проблеми залучення капітальних інвестицій в сучасних умовах / О. Е. Лубенченко, Н. В. Петришина // Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Серія «Економіка і управління». – 2015. – Вип. 32. – С. 279–287.
- 20.Макроекономічні умови формування державної інвестиційної політики України / Сержанов В.В. // Економіка та управління національним господарством: Випуск 21. – 2017. – С. 53-56.
21. Міжнародна економічна політика / Т. Циганкова // Науковий журнал - № 2 (31) / Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана. – 2019. – С. 168.
22. Міжнародна економіка [текст]: навч.посіб. / За ред. Г.Е. Гронтковської / Г.Е. Гронтковська, О.І. Ряба, А.М. Венцурик, О.І. Красновська. – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 384 с. (С. 133–134).
- 23.Музиченко А.С. Державне регулювання інвестиційної діяльності: монографія / А.С. Музиченко. – К.: Науковий світ, 2001. – 345 с.
- 24.Наукові розвідки з державного та муніципального управління : зб. наук. пр. / Акад. муніципал. упр. – Київ: [б. в.]. – 2014.
25. Офіційний сайт міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.index.minfin.com.ua/index/fidi>
- 26.Прямі іноземні інвестиції в Україні. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.insiders.com.ua/spravochnik/inostrannye-investitsii>
- 27.Ревуцька Н. Сучасні інструменти залучення іноземного капіталу. Цінні папери України. 2014. № 9. С. 54–58.
28. Рейтинг Doing Business-2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unian.net/news/602584-ukraina-mojet-uluchshit-pozitsii-v-reytinge-doing-business-v-sleduyuschem-godu-ekspert.html>.

- 29.Руденко В. В. Зарубіжний досвід формування та реалізації інвестиційної політики держави / В. В. Руденко // Облік і фінанси. - 2014. - № 1. - С. 96-101.
- 30.Руснак Ю.І. Вплив політико-правових чинників на формування інвестиційного клімату / Ю.І. Руснак // Право і суспільство. – 2016. – № 1(2). – С. 101–105.
- 31.Сергеев И. В., Веретенникова И. И., Яновский В. В. Организация и финансирование инвестиций. М. : Финансы и кредит, 2000. 400 с.
- 32.Сучасний стан інвестиційної політики в Україні / К.П. Криворучко, С.А. Фрунза // Редакційна колегія: Пупишева В.Я. – 2019. – С. 221-225.
- 33.Череп А.В. Інвестиційний клімат України і шляхи його покращення / А.В. Череп, О.В. Топчанюк // Економіка. Фінанси. Право. – 2016. – № 1. – С. 7–11.
- 34.Чистов С. М., Никифоров А. Є., Куценко Т. Ф. та ін. Державне регулювання економіки : навч. посібник. К. : КНЕУ, 2000. 316 с.
- 35.Чому іноземні інвестиції не поспішають в Україну. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2019/05/14/37746973/> (дата звернення: 17.02.2019).
- 36.Форми державного регулювання інвестиційної діяльності / Н.В. Бульбах // Держава та регіони. Сер.: Економіка та підприємництво. – 2005. – № 1. – С. 41–45.
- 37.Хохлов А.В. Формирование инвестиционной политики российских регионов с учетом зарубежного опыта / А.В. Хохлов // Российский экономический Интернет-журнал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.e-rej.ru/Articles/2012/Khokhlov.pdf>.
- 38.Щепіна Т. Г. Проблеми формування сприятливого інвестиційного клімату в Україні / Т. Г. Щепіна // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури : зб. наук. пр. – К., 2014. – Вип. 38. – С. 109– 114.

39. Яценко А. В. Формування інвестиційної політики зі стратегічних позицій розвитку країни. Інвестиції: практика та досвід. 2010. № 8. С. 12–17. (2)